

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Johdannossa kiitettävästi ymmärretään media monimuotoisesti, mikä sopii luontevasti kuvataidekasvatuksen visuaalisen kulttuurin lukutaidon painotusten kanssa. Samalla perusteluissa korostuu vahvasti maailmantilanne: kriisit, informaatiovaikuttaminen, uutisten välttely, demokratian haasteet.

Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta johdantoa voisi tasapainottaa nostamalla näkyvämmiin esiin luova toimijuus ja kriittisempi kehys, jossa mediateknologian kietoituneisuus politiikkaan, talouteen ja yhteiskuntaan ymmärretään vielä selkeämmin.

Lisäksi johdannon esimerkit, kuten TikTok, tukevat ajatusta siitä, että medialukutaito on yhä useammin nimenomaan visuaalisten ja affektiivisten esitystapojen lukutaitoa. Tätä kuvaa voisi laajentaa. Lisäksi hallinnollinen tausta, uusi Taide- ja kulttuurivirasto, herättää korkeakoulunäkökulmasta kysymyksen siitä, miten taidekasvatuksen tutkimus ja koulutus kytkeytyvät jo linjausten lähtöoletuksiin ja yhteistyörakenteisiin.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Kuvauksessa on kuvataidekasvatuksen näkökulmasta erityisen myönteistä, että kulttuuri- ja taidealan sekä kirjastojen roolin vahvistuminen tunnistetaan. Samalla kriittisin ja tärkein havainto koskee korkeakoulukenttää: mediakasvatuksen pääaineopetuksen ja laajempien kokonaisuuksien alasajo sekä siitä seuraava osaajapula nostetaan selkeäksi riskiksi. Tähän vastauksena tulisi vahvistaa korkeakouluissa visuaalisen lukutaidon, kuvallisen vaikuttamisen, generatiivisen kuvan etiikan ja taiteellisen tekemisen kautta syntyvän kriittisen toimijuuden opetusta ja tutkimusta — ei ainoastaan ”digiosaamista”, vaan myös estetiikan, tekijyyden sekä kulttuuristen merkitysten ymmärtämistä.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Visio on kuvataidekasvatuksen kannalta vahva siinä, että se sitoo mediakasvatuksen yhdenvertaisuuteen, korkeaan laatuun, ajantasaisuuteen ja kestävyys- sekä ”hyvään elämään”, ja asemoi sen myös demokratian ja luottamuksen rakentajaksi sekä osallisuuden vahvistajaksi. Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta visiota voisi kuitenkin hieman terävöittää lisäämällä siihen selkeämmin median kulttuurisen ulottuvuuden: visuaalinen lukutaito, kuvallisen vaikuttamisen ymmärtäminen sekä taiteellinen tekeminen kriittisen toimijuuden lähteenä.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Tavoitteet ovat selkeät ja toimiva kokonaisuus: toimijuus–osaaminen–kestävyys-rakenne toimii hyvin ja tunnistaa sekä hyvinvoinnin näkökulmat että disinformaation ja vihapuheen kaltaiset haasteet. Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta tavoitteita voisi tarkentaa kirjoittamalla toimijuuden ja osaamisen ytimeen näkyvämmiin visuaalisen lukutaidon, kuvallisen vaikuttamisen ja taiteellisen tekemisen kautta rakentuvan kriittisen toimijuuden merkitys. Erityisesti generatiivisen kuvan aikakaudella tekijyyden, estetiikan, kulttuuristen merkitysten ja etiikan huomioiminen on tärkeää - ei pelkästään teknisen ”digiosaamisen”. Samalla ”kestävyys” kannattaa ymmärtää myös kulttuurisena kestävytenä, joka sisältää pitkäjänteiset rakenteet, rahoituksen ja yhteistyön, joissa taide- ja kulttuuritoimijat ovat pysyvästi mukana.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Toimenpiteet ovat erittäin hyviä. Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta voisi kuitenkin selkeämmin korostaa visuaalisen lukutaidon ja taiteellisen tekemisen merkitystä. Lisäksi korkeakouluihin kohdistuvat toimet (opetus, yhteistyö, opettajankoulutus ja tutkimusperustaisuus) kannattaa konkretisoida siten, että taide- ja muotoilualojen erityisosaaminen tunnistetaan. On tärkeää, että seurannan mittarit tavoittavat visuaalis-taiteellisen ulottuvuuden, eivätkä keskity vain yleisiin digitaitoihin.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta on tärkeää, että Taide- ja kulttuuriviraston koordinaatiossa taide- ja korkeakoulutoimijat ovat aidosti mukana priorisoinneissa. Tämä varmistaa, että painotus ei kavennu pelkkään ”digiosaamiseen”. Seurannan vahvuutena on säännöllinen raportointi ja mittareiden tarkentaminen toimeenpanosuunnitelmassa, mutta mittareihin tulisi sisällyttää määrällisten lukujen rinnalle myös laadullista arviointia, jotta taiteellisen tekemisen kautta rakentuva kriittinen toimijuus, visuaalinen kulttuuri ja monilukutaito tulevat näkyviksi.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

Liitteet täydentävät luonnosta hyvin, ja olisi tärkeää, että ne huomioisivat edellä olevissa kommentteissa esitetyt asiat.

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Kokonaisuutena linjausluonnos on selkeä, hyvin perusteltu ja onnistuu olemaan ajankohtainen ja relevantti.

Aalto-yliopiston kuvataidekasvatuksen näkökulmasta kokonaisuuden suurin kehittämiskohta on painotusten tasapaino. Vaikka turvallisuus, resilienssi ja "digiosaaminen" ovat vahvasti esillä, on yhtä tärkeää kirjoittaa näkyviin mediakasvatuksen kulttuuriset ulottuvuudet. Visuaalinen lukutaito ja kuvallinen vaikuttaminen tulisi ymmärtää yhtä keskeiseksi kuin tekstipohjainen lähdekritiikki, ja taiteellinen tekeminen pitäisi tunnistaa menetelmänä, joka rakentaa kriittistä toimijuutta, dialogia ja merkityksellistä osallisuutta. Tämä korostuu erityisesti generatiivisen median aikakaudella, jolloin tekijyys, tyyli/appropriaatio, (post)representaatiot ja eettiset kysymykset kytkeytyvät suoraan kuvalliseen kulttuuriin.

Rakenteiden osalta luonnos tunnistaa oikein korkeakoulukentän haavoittuvuuden, kuten pääaineopetuksen ja laajempien kokonaisuuksien alasajon sekä osaajapulan riskin. Tämän vuoksi toimeenpanossa on tärkeää konkretisoida korkeakoulujen, opettajankoulutuksen ja tutkimuksen rooli sekä varmistaa, että myös taide- ja muotoilualojen osaaminen on osa ratkaisua. Seurannassa kannattaa varmistaa, että mittarit eivät jää pelkiksi määrällisiksi tai yleisiksi digitaitomittareiksi. Mukaan tulee sisällyttää laadullisia arviointitapoja, jotka tekevät näkyväksi visuaalisen lukutaidon, kuvallisen vaikuttamisen ja taiteellisen prosessin kautta syntyvän oppimisen ja toimijuuden.

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Saaristo Antti
Aalto-yliopisto - Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu